

Asia: VN/25888/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pidätekö kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Hallituksen esitystä voidaan pitää kannatettavana, kun varmistetaan, että asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa asiakkaan toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin tueksi käytettävät teknologiset ratkaisut soveltuvat käytettäväksi sosiaalipalvelussa ja vastaavat asiakkaan tuen tarpeisiin.

Sosiaalihuollon ammattihenkilö arvioi palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä palvelun toteuttamisen tavan asiakkaan yksilöllinen tilanne huomioiden ja kunnioittaen asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja ottaa huomioon hänen toivomuksensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Iäkkään henkilön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava vanhuspalvelulakia. Vammaisen henkilön palvelutarvetta arvioitaessa on lisäksi noudatettava vammaispalvelulakia, jonka mukaan vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaista henkilöä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa.

Käyttöön otettavien teknologisten ratkaisujen soveltuvuus asiakkaan palveluihin ja toimenpiteisiin tulee arvioida siis osana sosiaalihuollon asiakasprosessia, jolloin ne kirjataan asiakassuunnitelmaan. Harkittaessa teknologian käyttöä on sekä asiakkaan etu että sosiaalihuollon erityislainsäädäntö otettava joka kerta huomioon. Teknologinen ratkaisu voi olla soveltuva asiakkaan palvelun toteuttamiseen esimerkiksi silloin, kun se lisää asiakkaan turvallisuutta, toimintakykyä ja hyvinvointia. Teknologisilla ratkaisuilla voidaan myös tukea ja edistää osallisuutta sekä ehkäistä yksinäisyyttä.

Pykälässä tulee esityksen mukaisesti edellyttää, että asiakkaan tulee olla tietoinen teknologisen ratkaisun käytöstä, osata tarpeen mukaan käyttää sitä ja saada tarpeen mukaan ohjausta ja neuvontaa sen käytössä. Tämän toteuttamisessa tulee ottaa huomioon kunkin asiakkaan yksilöllinen ymmärryskyky ja huolehtia asian saattamisesta asiakkaan tietoisuuteen hänen ymmärrystään vastaavalla tavalla.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa hallituksen ehdotusta, että teknologinen ratkaisu ei voi puuttua asiakkaan yksityisyyteen enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää. On myös ensiarvoisen tärkeää, että teknologiset ratkaisut täyttävät niille asetetut laatuvaatimukset, toimivat tarkoitustaan vastaavalla tavalla eivätkä vaaranna asiakasturvallisuutta. Teknologisten ratkaisujen yhteydessä tapahtuva asiakastietojen käsittely tulee olla ratkaistuna, ohjeistettuna ja koulutettuna ennen lain voimaantuloa.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidättekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikössä säädettäisiin uudessa 48 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Hyvinvointialue kannattaa esitettyä 48 §:ää, joka mahdollistaa teknisen valvonnan (esim. kameravalvonnan tai liiketunnistimien käytön) sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa, kun se on perusteltua asiakkaan terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin vuoksi.

Perustelut kannatukselle:

1. Turvaa asiakasta: Teknisellä valvonnalla voidaan ehkäistä tapaturmia, parantaa avun saatavuutta ja lisätä turvallisuudentunnetta esim. yöllä tai tilanteissa, joissa henkilöstön jatkuva fyysinen läsnäolo ei ole mahdollista.
2. Ei kohdistu yksityisiin tiloihin: Säännöksessä rajataan valvonta koskemaan vain yhteisiä tiloja, kuten ruokailu- ja oleskelutiloja, ei asiakkaan henkilökohtaista huonetta tai saniteettitiloja. Tämä rajoittaa yksityisyyden puuttumista.
3. Oikeasuhtaisuuden vaatimus: Valvonta on sallittua vain, jos se on välttämätöntä ja sen käyttö on ajallisesti ja alueellisesti rajattua. Tämä vähentää riskiä tarpeettomaan yksityisyyden loukkaamiseen.
4. Asiakkaan oikeudet huomioidaan:
 - o Valvonta ei poista oikeutta saada sosiaalipalvelua.

- o Valvonnan käyttöönotto tulee dokumentoida ja perustella osana palvelun suunnittelua.
- o Rekisterinpitäjän (hyvinvointialueen) on vastattava henkilötietojen käsittelystä tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

5. Selkeyttää oikeustilaa: Nykyisin teknisen valvonnan käyttö on epäselvää ja saattaa aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta yksiköissä. Uusi säännös antaa hyvinvointialueelle selkeän laillisen kehyksen, jonka puitteissa teknistä valvontaa voidaan suunnitella ja toteuttaa.

Varauksia ja edellytyksiä:

- Hyvinvointialueen on varmistettava, että asiakkaita ja heidän läheisiään informoidaan valvonnasta asianmukaisesti ja ymmärrettävästi.
- Valvonnan tarkoitus ei saa olla henkilöstön korvaaminen, vaan se voi tukea henkilöstön työtä esim. yövalvonnassa.
- On varmistettava, että käytössä oleva teknologia on luotettavaa ja tietoturvallista.

Hyvinvointialue voi kannattaa uuden 48 §:n käyttöönottoa, kunhan sen toimeenpano on asiakaslähtöistä, laillisesti valvottua ja oikeasuhtaista. Se tukee turvallisuutta, mutta ei saa vaarantaa yksityisyyden suojaa tai asiakassuhteen luottamuksellisuutta.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Esityksessä ehdotetaan, että asiakkaalta ei pyydetä suostumusta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon, vaan asiakkaan mielipide otetaan huomioon osana asiakasprosessia (palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelma, päätös). Kannatatteko tätä ehdotusta? (HE-luonnos kappale 2.6)

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluu huolehtia asiakkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta. Sosiaalihuollon viranomaistyössä, kuten palvelutarpeen arviointi ja päätöksenteko, on huolehdittava, että palvelukokonaisuus vastaa asiakkaan palvelutarpeisiin ja että se on asiakkaan edun mukainen. Erillinen suostumus teknologian hyödyntämiseen voisi olla epätarkoituksenmukainen ja kankea eikä luontevasti soveltuisi sosiaalihuollon palvelujen suunnittelukokonaisuuteen, koska teknologia on arkipäiväistynyt, eikä erillinen suostumus toisi esityksen mukaan perusoikeuksien näkökulmasta lisäarvoa asiakkaan itsemääräämisoikeuden tai osallistumisen kannalta. Lisäksi sosiaalihuollon palveluissa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että asiakasryhmiin kuuluu henkilöitä, jotka eivät syystä tai toisesta ole kykeneviä antamaan suostumusta tai suostumukseen antamiseen liittyä muita ongelmia ja haasteita.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue toteaa, että näiden asiakasryhmien kohdalla suostumusta ei nähdä parhaana tapana tukea heidän osallisuuttaan tai itsemääräämisoikeuttaan. Suostumuksen edellyttäminen voisi joissain tilanteissa jopa muodostaa esteen teknologian käytölle tai palvelun toteuttamiselle. Sosiaalihuollon palvelun toteuttamisessa hyödynnettävän teknologian osalta ei nähdä tarpeellisenä edellyttää erillistä suostumusta. Asiakkaan itsemääräämisoikeus ja osallistuminen toteutuvat jo voimassa olevan lain mukaan osana palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelman laatimista yhdessä asiakkaan kanssa.

Jos ei, voitte esittää, miksi asiakkaalta pitäisi pyytää suostumus ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidätkö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa säädetään?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Säännöksellä asetetaan yhtenäiset reunaehdot tekniselle valvonnalle sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa. Hyvinvointialueen vastuussa on kyse yhtäältä rekisterinpitäjän vastuista ja velvollisuuksista ja toisaalta muista kuin henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä vastuista.

Nykytilassa, kun erillistä sääntelyä ei ole, vastuut voivat jäädä epäselviksi. Rekisterinpitäjän vastuut seuraavat henkilötietojen käsittelyä koskevasta sääntelystä. Tekninen valvonta edellyttää myös muunlaisia vastuita, eikä kaikessa teknisessä valvonnassa ole kyse henkilötietojen käsittelystä. Muissa vastuissa on kyse esimerkiksi teknisestä valvonnasta ilmoittamisesta ja esimerkiksi käyttöön ja tavoiteltavaan tavoitteeseen soveltuvan teknologian arvioinnista ja hankkimisesta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tukee ehdotetun säännöksen tavoitetta yhteisten tilojen teknisen valvonnan mahdollistamista perus- ja ihmisoikeudet turvaavalla tavalla.

Jos ei, voitte esittää, miksi teknisestä valvonnasta ei pitäisi säätää ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Missä tilanteissa katsotte, että toimintayksikössä olisi tarpeen käyttää tallentavaa kameravalvontaa? Millainen prosessi liittyy tallentavan kameravalvonnan käyttämiseen

Tallentavaa kameravalvontaa voidaan pitää perustellusti tarpeellisenä niissä sosiaalihuollon toimintayksiköissä, joissa asiakasturvallisuuden, terveyden tai hyvinvoinnin turvaaminen sitä edellyttää. Tyypillisiä tilanteita voivat olla esimerkiksi:

- Yksiköt, joissa on runsaasti muistisairaita tai toimintakyvyltään heikentyneitä asiakkaita, joiden osalta esiintyy harhailua tai kaatumisriskiä.

- Tilanteet, joissa on toistuvia väkivallan uhkia tai häiriökäyttäytymistä, jotka vaarantavat asiakkaiden tai henkilöstön turvallisuutta.
- Yöaikainen seuranta tilanteissa, joissa paikalla ei ole jatkuvaa henkilökuntaa, ja jossa valvonnan avulla voidaan turvata nopea reagointi asiakkaan hätätilanteeseen.
- Lääkehuollon tai muiden kriittisten toimintojen valvonta, joissa väärinkäytösten ennaltaehkäisy ja jälkikäteinen tarkastelu ovat tarpeellisia.

Tallentavan kameravalvonnan käyttöönottoon liittyvä prosessi edellyttää huolellista valmistelua ja jatkuvaa arviointia:

1. Tarpeellisuuden arviointi: Valvonnan tarpeellisuus arvioidaan osana yksikön turvallisuussuunnittelua sekä asiakasprosessia. Arvioinnin tulee perustua selkeisiin riskeihin ja dokumentoituihin tarpeisiin, joita ei voida riittävästi ratkaista muilla keinoilla.
2. Oikeasuhtaisuus ja raja-alue: Valvonnan tulee olla oikeasuhtaista ja rajattua ajallisesti sekä tilallisesti vain niihin alueisiin ja ajankohtiin, joissa se on välttämätöntä. Esimerkiksi wc- ja peseytymistiloissa valvonta ei ole hyväksyttävää asiakkaan yksityisyyden suojan vuoksi.
3. Tietosuojan ja yksityisyyden huomiointi: Kameravalvonnassa tulee noudattaa tietosuojalainsäädäntöä (esimerkiksi asiakastietolaki, tietosuojalaki, GDPR). Tallenteiden käsittely, säilytysajat ja käyttöoikeudet on määriteltävä selkeästi, ja niistä on laadittava asianmukaiset ohjeet.
4. Asiakkaiden ja omaisten informointi: Kaikille asiakkaille, heidän omaisilleen tai edustajilleen sekä henkilöstölle on annettava ymmärrettävä tieto valvonnan käyttötarkoituksesta, laajuudesta ja vaikutuksista. Informointi on dokumentoitava.
5. Valvonnan käyttöönoton dokumentointi ja seuranta: Kameravalvonnan käyttöönotto ja sen vaikutukset on dokumentoitava ja arvioitava säännöllisesti. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että valvonnan käyttöä seurataan ja arvioidaan suhteessa siihen asetettuihin tavoitteisiin, kuten asiakasturvallisuuden parantumiseen.

Tallentava kameravalvonta ei voi koskaan korvata henkilöstön läsnäoloa, mutta se voi täydentää turvallisuutta ja toimintavarmuutta tukevana osana palvelukokonaisuutta, erityisesti tilanteissa, joissa henkilöstöresurssit ovat rajallisia tai riskiarviointi sitä edellyttää. Valvonnan tarkoitus ei saa olla valvottavien kontrollointi, vaan sen tulee aina palvella asiakkaiden etua ja perusoikeuksien turvaamista.

Pidättekö kannatettavana, että laissa säädettäisiin, että asiakasprosessin aikana on arvioitava teknologian hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluissa?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa, että osana asiakkaan sosiaalipalvelujen suunnittelua hyvinvointialueella olisi velvollisuus arvioida, miten teknologia voisi olla hyödyksi asiakkaan palveluissa. Osana arviointia tulee huomioida säädetyt reunaehdot teknologian käyttämiselle.

Arviointivelvollisuudella turvattaisiin teknologian hyödyntämisessä kansallisesti yhtenäiset edellytykset, jolloin teknologian käyttäminen on yhdenmukaista. Teknologian hyödyntämisellä voidaan osaltaan turvata sote-sektorin resursseja, erityisesti henkilöstön riittävyttä, ja samalla kaikilla on mahdollisuus hyötyä teknologiasta. Arviointivelvollisuuden tulisi johtaa siihen, että asiakkaan palveluita suunniteltaessa arvioidaan teknologian mahdollisuudet ja tarvittaessa myös perustellaan, miksi teknologiaa ei käytetä. Arviointivelvollisuuden ei kuitenkaan tulisi johtaa siihen, että kaikissa tilanteissa aina käytetään teknologiaa, vaan arvioinnissa tulee korostua se, että asiakkaan palvelut suunnitellaan asiakkaan etu huomioiden.

Jos ei, voitte esittää, miksi arviointivelvollisuudesta ei tulisi säätää.

-

Pidätekö kannatettavana, että asiakasmaksulain 10 e §:ään lisätään uusi momentti, jonka nojalla turva-auttamispalvelun toteuttamisesta osana kotihoitoa voidaan periä maksu?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa ehdotusta, että asiakasmaksulakiin lisätään mahdollisuus periä kohtuullinen maksu kiireellisestä turva-auttamisteknologialla toteutetusta avusta, kun se on kirjattu asiakkaan asiakassuunnitelmaan ja se on sosiaalihuollon palvelua.

Tämä selkeyttää maksukäytäntöjä ja mahdollistaa sen, että teknologian käyttö osana palvelukokonaisuutta ei muodostu hyvinvointialueelle kustannusrasitteeksi. On tärkeää, että maksuperuste on kohtuullinen ja että maksu ei estä palvelun saatavuutta erityisesti pienituloisten asiakkaiden kohdalla.

Samalla korostamme, että:

- Jo nyt asiakkailta peritään erillinen laitemaksu, jos asiakas saa teknologisen laitteen käyttöönsä, esimerkiksi turva-auttamisteknologia: turvapuhelin, ovihälytin, gps-laite, palohälytin, epilepsiahälytin, kaatumishälytin, vuodehälytin, dementiaranneke, hälytysmatto, häikävaroitin sekä etäkotihoitoon käytössä olevat asiakaskohtaiset laitteet (iPad).
- Hyvinvointialueet tarvitsevat ohjeistusta ja yhtenäiset kansalliset käytännöt, jotta maksukäytäntöjä voidaan soveltaa yhdenvertaisesti.
- Asiakasmaksun periminen ei saa vähentää asiakkaan oikeutta välttämättömään apuun tai heikentää hoivan saavutettavuutta.

Esitämme, että STM tarkentaa soveltamisohjeessa:

- Mihin tilanteisiin maksu erityisesti kohdistuu (esim. hälytyspalvelu, etävalvonta),
- Miten varmistetaan asiakkaan informointi ja maksun kohtuullisuus,
- Kuinka varmistetaan, että maksu ei muodostu esteeksi palvelun käytölle heikossa asemassa oleville.

Jos ei, voitte esittää, miksi ei tulisi säätää ehdotetulla tavalla.

-

Pidättekö kannatettavana, että teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa asetettaisiin maksimiraja?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Ne yksiköt, joissa henkilöstömitoitus on suurempi kuin 0,6 ja joissa on käytössä mitoitukseen vaikuttavia teknologisia ratkaisuja, voisivat pienentää mitoitusta enintään 0,04:lla. Toteutuneen henkilöstömitoituksen olisi kuitenkin aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Ehdotuksen tarkoituksena on turvata se, että vähimmäismitoitus säilyisi 0,6:ssa, mutta toisaalta se, että yksiköt voivat huomioida teknologisten ratkaisujen vaikutuksen yksikössä tarvittavaan henkilöstömäärään. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että ne yksiköt, joissa henkilöstömitoitus on suurempi kuin 0,64 voivat huomioida teknologiset ratkaisut täysimääräisesti henkilöstömitoitusta arvioidessaan. Sen sijaan, jos henkilöstömitoitus olisi 0,61, voitaisiin teknologialla korvata maksimissaan 0,01 työntekijää asiakasta kohti.

Muutos ei lähtökohtaisesti vahvista hyvinvointialueiden taloutta, mutta toisaalta hyödyt voisivat näkyä toiminnan organisointimahdollisuuksien ja erityisesti henkilöstöresurssien käytön joustavoittamisen kautta.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos kannatatte maksimirajan asettamista teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa, onko ehdotettu 0,04 mielestänne sopiva?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Teknologian huomioimiselle asetettu maksimivaikutus eli 0,04 työntekijää asiakasta kohti turvaa sen, että teknologiaa ei voida huomioida rajattomasti. Näin turvataan asiakkaiden laadukkaita palveluita. Ottaen huomioon, että teknologian vaikutuksista henkilöstömitoitukseen on vain vähän tietoa, on perusteltua säätää maksimivaikutuksesta.

Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus. Henkilöstömitoitusta arvioitaessa voitaisiin mitoitusta pienentää enintään 0,04 työntekijää asiakasta kohti, mikäli toimintayksikössä olisi käytössä teknologiaa, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä. Toteutuneen henkilöstömitoituksen olisi kuitenkin aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidätkö kannatettavana, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitus olisi edelleen 0,6 työntekijää asiakasta kohti, jota ei voitaisi teknologioita käytettäessä alittaa?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Arvioitaessa teknologian mahdollisuuksia vähentää henkilöstötarvetta iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa on otettava huomioon asiakasrakenne, sillä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon asiakkaat tarvitsevat jatkossakin monessa asiassa henkilöstön apua.

On myös huomioitava, että esimerkiksi lääkehoitoon, asiakkaiden yövalvontaan ja kirjaamiseen liittyvä henkilöstövähennyspotentialiaali on korkeintaan vain osa näihin toimintoihin aiemmin käytetystä työajasta. Kun näiden toimintojen tehostaminen on kertaalleen tehty, eivät uudet kehittyvät teknologiat välttämättä ainakaan oleellisesti enää vähennä henkilöstötarvetta näiden toimintojen osalta. Esimerkiksi yöhoidon henkilöstön vähennyksen voi tehdä vain kerran, vaikka asiakkaiden seurantaan tulisi uutta teknologiaa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tuo esille huolensa riskistä, että henkilöstömitoituksen pienentäminen voisi heikentää ympärivuorokautisen hoivan laatua ja asiakasturvallisuutta, koska ympärivuorokautiseen hoivaan siirtyvät asiakkaat ovat entistä huonokuntoisempia.

Edelleen se, että vähimmäismitoitus säilyy 0,6 työntekijää asiakasta kohti, turvaa asiakkaan oikeuden saada riittävät ja laadukkaat palvelut.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Valmistelussa on arvioitu, että lääkehuoltoon, yöaikaan valvontaan ja kirjaamiseen liittyvillä teknologioilla voi olla henkilöstövaikutuksia. Näettekö, että iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa voisi vielä olla joitakin muita välittömän asiakastyön tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin vähentää henkilöstötarvetta?

Kyllä

Jos kyllä, mitä tehtäviä ne olisivat ja millä teknologialla henkilöstötarvetta voitaisiin vähentää?

lääkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa on edelleen tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin tukea henkilöstöä ja mahdollisesti vähentää välitöntä työkuormaa ilman, että asiakasturvallisuus tai hoivan laatu vaarantuvat. Esimerkiksi seuraavat tehtävät voisivat soveltua teknologisella tuella kevennettäväksi:

- Turvatekniikkaan perustuva liikkumisen seuranta ja kaatumishälytykset (esim. älylattiat, sensorimatot) voivat vähentää yöllisiä tarkastuskäyntejä ja lisätä turvallisuutta.
- Ruokailun seuranta ja ravitsemuksen tukeminen älykkäillä ruokailujärjestelmillä tai automaattisilla muistutuksilla, jolloin voidaan tunnistaa ajoissa vajaaravitsemuksen riski.
- Perehdytykseen ja osaamisen varmistamiseen voidaan hyödyntää virtuaalista perehdytysalustaa tai ohjaavaa tekoälyä, mikä nopeuttaa uusien työntekijöiden perehdytystä ja mahdollistaa laadunvarmistusta.
- Siivouksen tai hygieniatehtävien tukeminen esimerkiksi robotti-imureilla tai UV-desinfiointilaitteilla voi vapauttaa hoitajien aikaa välittömään asiakastyöhön.
- Koneellinen lääkkeiden annosjakelu vähentää henkilöstön tarvetta ja lisää lääkehoidon turvallisuutta.
- Älylukitus- ja kulunvalvontajärjestelmät voivat parantaa turvallisuutta ja helpottaa yökulkemista, samalla vähentäen manuaalista oven avaamista ja tarkistamista.
- Kirjaamisen ja raportointiin liittyvien tehtävien lisäksi erilaiset arkea rikastuttavat ja sosiaalista kanssakäymistä lisäävät menetelmät kuten pelit, ohjelmat, virtuaaliset toimintatuokiot jne.

On tärkeää, että teknologian käyttöä tarkastellaan asiakkaan näkökulmasta ja sen hyödyntäminen perustuu yksilölliseen arvioon sekä tarkoituksenmukaisuuteen. Teknologian tuoma säästö henkilöstötarpeessa ei saa olla itsetarkoitus, vaan sen tulee mahdollistaa resurssien kohdentaminen sinne, missä inhimillinen läsnäolo on korvaamatonta.

Kannustaako esitys mielestänne investoimaan uusiin teknologioihin sosiaalihuollon palveluissa (myös muissa kuin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa)?

Kyllä

Voitte esittää teknologiainvestointeihin liittyviä näkökohtia.

Esitys luo suotuisan säädösympäristön, joka kannustaa hyvinvointialueita suunnittelemaan ja investoimaan teknologisiin ratkaisuihin laajemmin osana sosiaalihuollon palvelukokonaisuutta. Ehdotettu sääntely selkiyttää teknologian käyttötapoja ja -rajoja sekä mahdollistaa asiakaslähtöisen ja oikeudellisesti kestävänn kehittämisen.

Investointihalukkuutta lisää erityisesti:

- Selkeät säädökset teknologian käytöstä ja valvonnasta, jotka poistavat aiempaan epäselvään oikeustilaan liittyvää epävarmuutta.
- Mahdollisuus huomioida teknologia henkilöstömitoituksessa, mikä antaa konkreettisen kannustimen kehittää kustannustehokkaita ja turvallisia ratkaisuja.
- Arviointivelvollisuuden sisällyttäminen asiakasprosessiin, joka tekee teknologiasta luontevan osan palvelujen suunnittelua ja lisää sen näkyvyyttä arjessa.

Esitys myös vahvistaa viestiä siitä, että teknologia ei ole pelkkä lisäpalikka, vaan olennainen osa palvelujen jatkuvaa kehittämistä ja vaikuttavuuden parantamista. Tämä luo pohjaa investointien kohdentamiseen esimerkiksi seuraaviin alueisiin:

- Etäpalveluratkaisut perhesosiaalityössä tai lastensuojelussa
- Toimintakyvyn tukeminen digipalveluilla vammaispalveluissa
- Älykkäät riskienhallintaratkaisut päihde- ja mielenterveyspalveluissa

On kuitenkin tärkeää, että investointeihin osoitetaan riittävä kansallinen rahoitus ja kehittämistuki. Teknologian käyttöönotto vaatii henkilöstön koulutusta, muutosjohtamista ja toimintatapojen kehittämistä, eikä sen kustannuksia voida kattaa vain yksittäisillä säästötoimenpiteillä.

Voitte esittää muut asiaan liittyvät näkökohtanne ehdotuksen vaikutuksista.

Ehdotus on tervetullut kokonaisuus, joka edistää teknologian hallittua ja eettisesti kestävää hyödyntämistä sosiaalihuollon palveluissa. On kuitenkin huomioitava seuraavat näkökohdat, jotta esityksen tavoitteet toteutuvat käytännössä:

1. Kansallisen tuen ja ohjauksen merkitys

Hyvinvointialueet ovat eri vaiheissa teknologian hyödyntämisessä ja toimintaympäristöt vaihtelevat. Tarvitaan kansallisesti koordinoituja ohjeita, koulutuksia ja vertailukelpoisia arviointityökaluja, jotta lain soveltaminen on yhdenmukaista ja asiakkaiden yhdenvertaisuus turvataan koko maassa.

2. Tietoturva ja luottamus

Teknologian yleistyminen lisää myös tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä riskejä. Asiakkaiden luottamus järjestelmään voi vaarantua, mikäli teknologian käyttötarkoitukset, valvonta ja tiedonhallinta eivät ole läpinäkyviä. Siksi lainsäädännön toimeenpanossa tulee panostaa erityisesti tietoturvasta viestimiseen ja käytännön ohjeistuksiin.

3. Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Teknologian onnistunut käyttöönotto edellyttää, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen niin teknologian käytössä kuin sen vaikutusten arvioinnissa. Tämä koskee sekä asiakasrajapinnassa työskenteleviä ammattilaisia että esihenkilöitä ja kehittäjiä. Teknologian tulisi helpottaa, ei kuormittaa, ammattilaisten työtä – tämä ei onnistu ilman jatkuvaa osaamisen tukea.

4. Asiakkaiden osallisuus ja ymmärrys

Teknologian käyttöönotossa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että asiakkaiden tahto ja ymmärrys otetaan huomioon aidosti. Tämä tarkoittaa selkokieleistä ja saavutettavaa viestintää, mahdollisuuksia vaikuttaa omaan palveluun sekä riittävää tukea teknologian käytössä niille, joille se on haastavaa.

5. Kustannusvaikutukset ja säästöodotukset

Vaikka teknologialla voidaan tukea henkilöstön riittävyttä ja parantaa tehokkuutta, sen tuomat säästövaikutukset eivät välttämättä toteudu välittömästi. On tärkeää, että taloudellisia vaikutuksia arvioidaan realistisesti, ja että rahoitusmallit mahdollistavat investoinnit myös pitkäjänteisesti.

Yhteenvedona voidaan todeta, että esitys edistää sosiaalihuollon palvelujen modernisointia asiakaslähtöisesti ja perusoikeuksia kunnioittaen, mutta sen onnistunut toteutus edellyttää johdonmukaista kansallista ohjausta, riittäviä resursseja ja henkilöstön sekä asiakkaiden aktiivista osallistamista.

Pimper-Koivisto Leena
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue - Sosiaalijohtaja, sosiaalityön
tehtävälä